

ЧАСТ ОТ КОЛЕКТИВНА НАХОДКА СЪС СРЕБЪРНИ ЕВРОПЕЙСКИ МОНЕТИ ОТ КРАЯ НА XVI, XVII И НАЧАЛОТО НА XVIII ВЕК ОТ ФОНДА НА НИМ – СОФИЯ

Владимир ПЕНЧЕВ

*Национален исторически музей – София, ул. „Витошко лале“ № 16,
София, 1618, България*

ABSTRACT

The publication presents part of a hoard comprising European silver coins dated to the late 16th, 17th and early 18th century found on the territory of present-day Bulgaria. The coins (41 pieces) are kept in the National Museum of History – Sofia. The artefacts in this partially preserved hoard illustrate to a certain extent the great variety of European silver coins which circulated freely in the 17th and 18th century on the markets of the vast Ottoman Empire, including the present-day Bulgarian territories. They were highly valued by the local population, both Christian and Muslim, and were accumulated as hoards.

Keywords: coin hoard; European silver coins; 17th – 18th century; territory of present-day Bulgaria; Ottoman Empire

В основния нумизматичен фонд на Националния исторически музей – София, под инвентарни №№ 28488 – 28528 са заведени 41 броя сребърни европейски монети от края на XVI, XVII и началото на XVIII в. Преди повече от четири десетилетия те са били продадени на тогавашното Държавно предприятие (ДП) „Златарска промишленост“ по стойността си като благороден метал (сребро), откъдето са постъпили в музея. Монетите вероятно са част от колективна находка, която със сигурност произхожда от днешната територия на България. За голямо съжаление както цялостният състав на това монетно съкровище, така и точното място на неговото изкопаване от земята ще останат завинаги неизвестни.

Описанието на монетите даваме в следния:

КАТАЛОГ

Полско-литовско кралство

Крал Стефан Батори (1576 – 1586)

Троен грош, отсечен за Полша, с дата 1580 г. – 1 брой

1. **Лице:** STERNA. D. G. REX. POLONI. Бюст на краля с корона и надиплена яка, надясно.

Опако: Надпис в пет реда: III / GROS. ARG. / TRIP. REG. / POLONIAE / I[5]. I. R. 80. Горe – коронован едноглав орел с разперени криле, насреща (вляво) и конник, препускащ наляво (вдясно). Долу – риба в хоризонтално положение, наляво.

AR, пробита, 21 мм, 2,00 г (Обр. 1).

Крал Сигизмунд III Ваза (1587 – 1632)

Тройни грошове, отсечени за Полша – общо 7 броя, с дата 1592 г. – 1 брой

2. **Лице:** SIG. III. D. G. R / POLONI. M. D. LI. Бюст на краля с корона и надиплена яка, надясно.

Опако: Надпис в няколко реда: .III. / GROS. ARG. TR / IP. REG. / POLO / NIAE. 92. / I / F. Горe – коронован едноглав орел с разперени криле (вляво), щит с герба на краля (в средата) и конник, препускащ наляво (вдясно). Долу, в средата – щит с герб.

AR, пробита, 21 мм, 1,93 г (Обр. 2).

С дата 1593 г. – 1 брой

3. Надписите и изображенията са приблизително като при № 2, но датата е 1593 г. AR, пробита и полуизтрита, 20 мм, 1,77 г (обр. 3).

С дата 1598 г. – 2 броя

4. Надписите и изображенията са приблизително като при № 2, но датата е 1598 г. AR, пробита, 21 мм, 2,34 г (Обр. 4).

5. Като при № 4.

AR, пробита; 20 – 21 мм, 2,24 г (Обр. 5).

С дата 1599 г. – 1 брой

6. Надписите и изображенията са приблизително като при № 2, но датата е 1599 г.

AR, пробита, 20 мм, 2,44 г (Обр. 6).

С дата 1601 г. – 1 брой

7. Надписите и изображенията са приблизително като при № 2, но датата е 1601 г.

AR, пробита, 20 мм, 2,10 г. (Обр. 7).

С дата 1607 г. – 1 брой

8. Надписите и изображенията са приблизително като при № 2, но датата е 1607 г.

AR, пробита и полуизтрита, 21 – 22 мм, 1,51 г (Обр. 8).

Тройни грошове, отсечени в град Рига – общо 2 броя

С дата 1590 г. – 1 брой

9. **Лице:** SI D x G x R.... x PO.... Бюст на краля с корона и надиплена яка, надясно.

Опако: Надпис в няколко реда: + III + / I5 / 90 / GR / OS / ARG + TRIP / CIVI + RI / + GE. Модел на крепост с две островърхи кули и порта, насреща. Пред портата – човешка глава, насреща. Над портата – два кръстосани ключа и над тях – кръст.

AR, пробита и полуизтрита, 22 мм, 1,97 г (**Обр. 9**).

С дата 1598 г. – 1 брой

- 10. Лице:** SIG x III x D G / REX x PO x D x LI. Бюст на краля с корона и надиплена яка, надясно.

Опако: Надписът и изображението са като при обратната страна на № 9, но датата е 1598 г.

AR, пробита и полуизтрита, 21 мм, 2,03 г (**Обр. 10**).

Четвърт талери, отсечени за Полша – общо 4 броя

С дата 1622 г. – 2 броя

- 11. Лице:** SIGIS III: D: G: REX. POL. M: D L I R V S P R V S. М. Допоясно изображение на краля с корона, броня и надиплена яка, надясно. С дясната си ръка държи меч, опрян на дясното му рамо, а с лявата – кълбо с кръст.

Опако: SAM. LIV. NEC. N S / GOT. VAN. Q. HRI. R. / 16 / 22. Коронован щит с герб, насреща. Под него – малък щит с изобразена на него стрела.

AR, 30 мм, 6,35 г (**Обр. 11**).

- 12.** Приблизително като при № 11.

AR, пробита, 30 мм, 6,68 г (**Обр. 12**).

С дата 1623 г. – 2 броя

- 13.** Надписите и изображенията са приблизително като при № 11, но датата е 1623 г. AR, 30 мм, 6,78 г (**Обр. 13**).

- 14.** Надписите и изображенията са приблизително като при № 11, но датата е 1623 г. AR, пробита, 29 мм, 6,42 г (**Обр. 14**).

Град Рагуза (Дубровник)

Троен грош с дата 1629 г. – 1 брой

- 15. Лице:** .S BLASIVS. [R]AGVSII. Бюст на свети Влас с дълга брада и мустаци, с епископска тиара и нимб около нея, надясно.

Опако: Надпис в пет реда: III / I6 / 29 / GROS: AR[G]E / TRIP. CIVI / .RAGV. Горещ – модел на крепостта на град Рагуза с три кули и порта, насреща. От двете му страни има по един коронован щит с герб.

AR, пробита, 20 мм, 1,81 г (**Обр. 15**).

Нидерландия – Белгийска конфедерация

Западна Фризия, лъовенталер с дата 1648 г. – 1 брой

- 16. Лице:** MO. ARG. PRO. CON / FOE. BELG. WEST. Рицар с шлем с грива и броня, прав, наляво. Главата му е обърната надясно. С лявата си ръка се опира на щит, върху който е изобразен лъв, изправен на задните си крака, наляво.

Опако: CONFIDENS. DNO. NON. MOVETVR. 1648. Лъв с раззината паст, изправен на задните си крака, наляво.

AR, пробита, 39 – 40 мм, 27,19 г (**Обр. 16**).

Град Емден, флорин (гулден) без дата, отсечен по времето на император Фердинанд II (1619 – 1637) – 1 брой

- 17. Лице:** FLOR. A[R]GJEN (28) CIVITAT. EMB. Коронован щит с герб, насреща. Вляво и вдясно – стилизирани растителни орнаменти.

Опако: FERDI[N]AN. II. ROM. IMP. SEM. AVGV. Коронован двуглав орел с разперени криле, насреща. На гърдите му има кълбо с кръст, върху което е изписано 28.

AR, пробита, 39 – 40 мм, 19,67 г (**Обр. 17**).

Кралство Франция
Крал Людовик XIV (1643 – 1715)

*Монети със стойност една дванадесета от екюто (талера),
луиджини – общо 5 броя*

Отсечена в монетарницата на град Париж, с дата 1659 г. – 1 брой

- 18. Лице:** LVD. XIII. D. G. / FR. ET. NAV. REX. Бюст на краля като възрастен, с лавров венец, броня и мантия, надясно.

Опако: SIT. NOMEN. DOMINI. BENEDICTVM. 1659. Коронован щит с кралския герб (три лилии), насреща. Под щита – знакът на монетарницата в Париж, буквата A.

AR, пробита, 20 мм, 2,02 г (**Обр. 18**).

Отсечена в монетарницата на град Руан, с дата 1660 г. – 1 брой

- 19.** Като при № 18, но изображението на краля върху лицевата страна е като дете, а не като възрастен. Знакът на монетарницата, под щита върху опакото, е буквата B. Датата е 1660 г.

AR, пробита, лицето е силно корозирало, 20 мм, 2,21 г (**обр. 19**).

Отсечена в монетарницата на град Лион, с дата 1660 г. – 1 брой

- 20.** Като при № 18, но изображението на краля върху лицевата страна е като дете, а не като възрастен. Знакът на монетарницата, под щита върху опакото, е буквата D. Датата е 1660 г.

AR, частично очукана върху опакото, 21 мм, 1,87 г (**Обр. 20**).

Отсечена в монетарницата на град Лимож, с дата 1660 г. – 1 брой

- 21.** Като при № 18, но изображението на краля върху лицевата страна е като дете, а не като възрастен. Знакът на монетарницата, под щита върху опакото, е буквата I. Датата е 1660 г.

AR, опакото е частично силно корозирало, 20 мм, 2,20 г (**Обр. 21**).

Отсечена в монетарницата на град Гренобъл, с дата 1660 г. – 1 брой

- 22. Лице:** LVD. XIII. D G / FR. ET. NAV. [REX]. Бюст на краля като възрастен, с лавров венец, броня и мантия, надясно.

Опако: SI[Т. NOM]EN. DOMINI BENEDICTV[M. 166]0. Коронован щит, разделен чрез един равнораменен кръст на четири полета. В две от тях, разположени диагонално, са изобразени по три лилии. В другите две разположени диагонално полета е изобразена по една риба, наляво. Знакът на монетарницата под щита е буквата Z.

AR, пробита и полуизтрита, 20 мм, 1,93 г (**Обр. 22**).

*Старинни фалшификати на монети със стойност от една дванадесета
от екюто (талера), луиджини на крал Людовик XIV – общо 3 броя*
*Фалшификат на луиджино на монетарницата в град Париж,
1660 г. – 1 брой*

- 23. Лице:** Имитативен надпис: .L. V. D XIII. D. G. / FR. ET NAV R.E.X. Бюст на краля като възрастен, с лавров венец, броня и мантия, надясно.

Опако: Имитативен надпис: 8IT. NOMEN DOMNI BENE.DICVM. 1660. Коронован щит с изобразени на него три лилии, насреща. Под щита – знакът на парижката монетарница, буквата A, е изписан без хоризонтална хаста.

AR, 20 мм, 1,68 г (**Обр. 23**).

*Фалшификат на луджино на монетарницата в град Лимож,
1660 г. – 1 брой*

- 24. Лице:** Имитативен надпис: LVD. XIII. D. C. / RXX. Бюст на краля като дете, с лавров венец, броня и мантия, надясно.

Опако: Имитативен надпис: S.IT HOMEN DOMINI SENBDICHVM. 1660. Коронован щит с изобразени на него три лилии, насреща. Под щита – знакът на монетарница на град Лимож, буквата I.

AR, полуизтрита, 20 мм, 1,85 г (**Обр. 24**).

*Фалшификат на луджино на монетарницата в град Реймс,
1664 г. – 1 брой*

- 25. Лице:** Имитативен надпис: VD. X.III D. G. / .ER ET IAV REIX. Бюст на краля като възрастен, с лавров венец, броня и мантия, надясно.

Опако: Имитативен надпис: S.IT ИОМ.ЕИ DOMII BEIEDIGTVM. 1664. Коронован щит с изобразени на него три лилии, насреща. Под щита – знакът на монетарница в град Реймс, буквата S.

AR, 20 мм, 1,87 г (**Обр. 25**).

*Княжество Оранж във Франция
Княз (принц) Фридрих Хенрих (1625 – 1647)
Една трета талер (тестон), без дата – 1 брой*

- 26. Лице:** [F]RED. HEN. D. G. PRIN. AWR. CO. NA. Бюст на принца с къси коси и клиновидна брада, гологлав, надясно.

Опако: S[O]LI. DEO. HONOR ET. GLORIA. Коронован щит с гербове, насреща.

AR, пробита, 28 мм, 8,72 г (**Обр. 26**).

*Херцогство Лотарингия
Херцог Карл III (1625 – 1634)
Една трета талер (тестон), отсечен в град Нанси,
с дата 1630 г. – 1 брой*

- 27. Лице:** CAROLVS. D: G. DVX. LOTH. MARCH. D: C. V: G. Бюст на херцога с дълги коси, голобрад, гологлав, надясно.

Опако: MONETA. NOVA. NANCEII. CVSA. 1/6/3/0. Коронован щит с гербове, насреща.

AR, пробита, 27 – 30 мм, 8,65 г (**Обр. 27**).

*Хабсбургска империя
Император Леополд I (1657 – 1705)
Монети със стойност от 3 кройцера – общо 2 броя
Отсечена в град Прага в Бохемия (Чехия), с дата 1705 г. – 1 брой*

- 28. Лице:** LEOPOLDVS. D: G: RO (3) IMPER: S: A: Бюст на императора с перука и лавров венец, надясно.

Опако: GER: HVN: BO (GE) NEMIAE. REX. 17 / 05. Коронован двуглав орел с разперени криле, насреща. На гърдите му има коронован щит с герба на Бохемия.

AR, пробита, 21 мм, 1,50 г (**Обр. 28**).

Отсечена в град Пресбург (Братислава) в Унгария, с дата 1697 г. – 1 брой

- 29. Лице:** LEOPOLDVS. D. G. R. I. S. A. (3) .G. H. V. REX. Бюст на императора с перука и лавров венец, надясно.

Опако: PATRONA. HVNGARIAE. 16 / 97. / C / H. Богородица с нимб, корона

и туника, седнала на трон, разположен върху полумесец, насреща. В скута си държи Младенеца Христос. С дясната си ръка държи скиптър, опрян на дясното ѝ рамо. Фигурата на Богородица е обкръжена от сияние от пламъци. Долу – коронован щит с герба на Унгария. От двете му страни С / \$.
AR, пробита, 21 мм, 1,34 г (Обр. 29).

***Монети със стойност от 6 кройцера – общо 11 броя
Отсечени в град Виена в Австрия – 2 броя
с дата 1674 г. – 1 брой***

30. Лице: LEOPOLDVS. D. G. R. (VI) I. S. A. G. H. B. REX. Бюст на императора с перука и лавров венец, надясно.

Опако: ARCHID. AVS / DVX. B. CO. TYR. 16 / 74. Коронован двуглав орел с разперени криле, насреща. С десния си крак държи меч, а с левия – скиптър. На гърдите му има коронован щит с герб. Под изображението на орела има една петлистна розета.

AR, пробита, 23 – 25 мм, 2,33 г (Обр. 30).

С дата 1676 г. – 1 брой

31. Надписите и изображенията са приблизително като при № 30, но датата е 1676 г. AR, пробита, 25 – 26 мм, 2,40 г (Обр. 31).

***Отсечени в град Грац в Щирия – 2 броя
С дата 1670 г. – 1 брой***

32. Лице: LEOPOLDVS. D. G. R. I. S. (VI) .A. G. H. B. REX. Бюст на императора с перука и лавров венец, надясно. Над главата му има една четирилистна розета.

Опако: ARCHID. AVS. DVX. BVR. STYRIAE. 16 / 70. Коронован двуглав орел с разперени криле, насреща. С десния си крак държи меч, а с левия – скиптър. На гърдите му има коронован щит с герба на Щирия.

AR, пробита, 26 мм, 2,64 г (Обр. 32).

С дата 1674 г. – 1 брой

33. Лице: Надписът и изображението са като при лицевата страна на № 32. Над главата на императора има един кръст.

Опако: ARCHID. A. DVX (IAN) BVR. STYRIAE. 16 / 74. Изображението е като при обратната страна на № 32.

AR, пробита, 26 мм, 2,75 г (Обр. 33).

Отсечена в град Сент Вейт в Каринтия, с дата 1672 г. – 1 брой

34. Лице: LEOPOLDVS. D. G. R. I. (6) .S. A. G. H. ET. B. REX. Бюст на императора с перука и лавров венец, надясно. Над главата му има една петолъчна звезда.

Опако: ARCHI. D. AVS. ET. CARINT. DVX. BVR. 16 / 72. / G / ... Коронован двуглав орел с разперени криле, насреща. С десния си крак държи меч, а с левия – скиптър. На гърдите му има коронован щит с герба на Каринтия.

AR, пробита, 25 мм, 2,59 г (Обр. 34).

Отсечени в град Хал в Тирол, с дата 1693 г. – 2 броя

35. Лице: LEOPOLDVS. D. G. R. I. (6) S. A. G. H. B. R. Бюст на императора с перука и лавров венец, надясно.

Опако: ARCHID. AV. DVX. B. CO. TY. 16 / 93. Два щита с гербове, насреща. Над тях – корона.

AR, пробита, 24 мм, 2,46 г (**Обр. 35**).

36. Като при № 35.

AR, пробита, 23 мм, 2,33 г (**Обр. 36**).

Отсечена в град Бреслау (Вроцлав) в Силезия, с дата 1678 г. – 1 брой

37. **Лице:** LEOPOLDVS. D G. R. (VI). I. S. A. G. H. & B. R+. Бюст на императора с перука и лавров венец, надясно.

Опако: ARCHID + AVS (SHS) DVX + B + & + SIL + 16 / 78 +. Коронован двуглав орел с разперени криле, насреща. С десния си крак държи меч, а с левия – скиптер. На гърдите му има коронован щит с герб.

AR, пробита, 25 мм, 2,21 г (**Обр. 37**).

*Отсечени в град Кремниц в Унгария – 3 броя
С дата 1670 г. – 1 брой*

38. **Лице:** LEOPOLDVS. D: G. R (VI) I. S. A. GE. HV. B. REX. Бюст на императора с перука и лавров венец, надясно.

Опако: PATRONA. HV/NGARIAE. 16 70. / K / B. Богородица с нимб, корона, туника и мантия, седнала на трон, разположен върху полумесец, насреща. В скута си държи Младенеца Христос. С дясната си ръка държи скиптер, опрян на дясното ѝ рамо. Фигурата на Богородица е обкръжена от сияние от пламъци. Долу – коронован щит с герба на Унгария. Горے, над главата на Богородица – кръст.

AR, пробита, 25 мм, 2,57 г (**Обр. 38**).

С дата 1671 г. – 1 брой

39. Като при № 38, но датата е 1671 г.

AR, пробита, 25 мм, 2,42 г (**Обр. 39**).

С дата 1673 г. – 1 брой

40. Като при № 38, но датата е 1673 г.

AR, пробита, 25 мм, 2,64 г (**Обр. 40**).

*Монета със стойност от 15 кройцера, отсечена в град Бреслау (Вроцлав)
в Силезия през 1664 г. – 1 брой*

41. **Лице:** LEOPOLD. D: G. R. I. (XV) S. A. G. H. BON. REX. Бюст на императора с перука и лавров венец, надясно.

Опако: ARCH. DUX AUST DUX BURG. & SIL. [I]664. / S / HS. Коронован двуглав орел с разперени криле, насреща. На гърдите му има коронован щит с герб.

AR, пробита, 30 мм, 5,26 г (**Обр. 41**).

Публикуваните тук 41 монети дават известна, макар и далеч не цялостна представа за голямото разнообразие от европейски монети, участвали в циркулационната среда в българските земи през втората половина на XVII – началото на XVIII в. Свободната циркулация на европейските монети редом с „домашните“, османските монети, е изрично посочена от някои чуждестранни пътешественици, преминали през XVII – XVIII в. през България. Така например французинът Дьолакроа пише за 1673 – 1675 г., че османските власти „Допускат да влизат множество такива [монети] от чужди страни, чийто курс разрешават“ (Чужди пътеписи 1975, 253).

Около средата на XVI в. в българските земи започнали да проникват първите сребърни тройни грошове на полско-литовските крале. Първоначално те са били слабо разпространени в пределите на Османската империя, но от времето на кралете Стефан Батори (1576 – 1586) и най-вече на Сигизмунд III Ваза (1587 – 1632) тяхното количество в циркулационната среда на Балканите нараснало рязко. Всъщност те станали първите европейски монети, масово разпространени в българските земи след завладяването им от турците в края на XIV в.

В разглежданата тук част от колективна находка тези монети са 10 броя, т.е. една четвърт от нейния състав. Особено големи количества тройни грошове с името на Сигизмунд III (сечени както за Полша и за Литва, така и в град Рига) навлезли в балканските територии през първите десетилетия на XVII в. Милиони екземпляри от тях са участвали в монетното обращение в пределите на Османската империя, като категорично можем да твърдим, че през целия XVII в. това са били най-разпространените европейски сребърни монети в балканските владения на Турция. Компактни суми от тройни грошове с името на Сигизмунд III, достигащи до двадесет-тридесет хиляди екземпляра, били внасяни от дубровнишки търговци в българските земи за закупуването на евтини селскостопански суровини, произвеждани в големи количества в тях. Така Дубровник се превърнал в един от основните доставчици на тези монети в тукашната циркулационна среда. Ето един показателен пример в това отношение. През 1613 г. един дубровнишки търговец платил в София сума, възлизаща на 250 000 аспри в „бабки“ (т.е. в тройни грошове) (Винавер 1970, 143).

Големи количества тройни грошове на Стефан Батори и най-вече на Сигизмунд III идвали в българските земи и от Влашко, и от Молдова. Там тези монети били също много разпространени и носили народностното название „бабки“. Това название било възприето и от българите, които го употребявали масово през XVII – XVIII в.

През първата половина на XVII в. са съществували доста интензивни търговски контакти между Полско-литовското кралство и Османската империя, осъществявани главно с посредничеството на арменски търговци. Освен това, както споменава германецът Йохан Вилд в своите пътни бележки от 1611 г., от Полша в Константинопол два пъти годишно идвали големи търговски кервани (Чужди пътеписи 1986, 38). Несъмнено с тях са били доставяни и големи количества тройни грошове, използвани за закупуването на местни суровини.

Тройните грошове били приемани с желание от местното население в Османската империя. Както личи от данните в

сметководната книга на резидиралия в София дубровнишки търговец Бенедето Марино ди Рести, през периода 1603 – 1605 г. пазарният курс на тези монети се движил между 7,2 аспри (72 аспри за 10 броя) и 10 аспри (100 аспри за 10 броя) (Петров 2006, 533 – 564). Обаче османските власти, които охотно разрешавали циркулацията на тройните грошове в пределите на империята, се стремели чрез строги разпоредби да поддържат курса им спрямо асприте сравнително нисък. Така например в един ферман, издаден за Македония в 1620 г., определящ официалния курс на различни западни монети, тройните грошове са оценени по 6 аспри (Винавер 1970, 147). Същият официален курс бил в сила и през 1633 – 1634 г. (Винавер 1970, 147), както и през 1642 г. (Винавер 1970, 157). От тази стойност на тройните грошове по 6 аспри произлиза и тяхното турско название, „алтълъци“; „алтулуци“; „артилици“; „артилуци“, идващо от турската дума „алтъ“, означаваща шест.

В първите десетилетия на XVIII в. пазарният курс на тройните грошове не бил много променен. През 1711 г. по-старите и поизносени „бабки“ вървели по 10 аспри, а по-новите и по-добре запазените по 13,5 аспри (Винавер 1970, 270).

Стремейки се да се възползва от голямата популярност на полските тройни грошове, от 1627 г. Дубровник (Рагуза) започва да сече свои собствени сребърни тройни грошове по образа на тези на Сигизмунд III. Въпросните монети, имащи номинална стойност от 3 дубровнишки денара (гроша), са били разпространени в значителни количества в българските земи, където, подобно на останалите „артилуци“ („бабки“), са имали официален курс от по 6 аспри за брой (Винавер 1970, 157). В публикуваната тук част от колективна находка има един дубровнишки троен грош, отсечен в 1629 г. (№ 15 в каталога).

Наред с тройните грошове на полско-литовските крале на Балканите са прониквали и значителни количества сребърни полски четвърт талери. Тези монети, наричани в Полша „орти“, започват да се сечат по времето на Сигизмунд III, от 1608 г. насетне, първоначално в град Гданск (Данциг). Поради доброто качество на сребърната сплав, от която били изработени и красивия им външен вид четвърт талерите на Сигизмунд III (№№ 11 – 14 в каталога на настоящата публикация) били разпространени в доста големи количества на Балканите, където местното население ги наричало „урупи“ или „талеричи“ (Винавер 1970, 152). Официалната им стойност в Османската империя през XVII – началото на XVIII в. била около 20 аспри. Но пазарната им стойност, разбира се, е била доста по-висока. През 1625 г. тя е възлизала на около 25 аспри (Винавер 1970, 152), а през 1664 г. – на около 30 аспри (Винавер 1970, 154). В българските земи големи количества полски „урупи“ са

навлизали от Влашко и Трансилвания. В тези княжества полските четвъртталерови монети (преди всичко тези с името на Сигизмунд III) са били важна съставна част от циркулационната среда през XVII – началото на XVIII в., за което има ясни писмени сведения, например за 1702 г. (Чужди пътеписи 1987, 286, 292 – 293).

Пътешественикът Джовани Беноля, който преминал през българските земи през 1682 – 1683 г., ни е оставил едно твърде любопитно сведение. Той пише следното: „В понеделник [9 март 1682 г.] щяхме да тръгнем рано [от Белград за София], ако не беше възникналото разногласие при плащането на парите на каруцарите, българи по народност. Те упорстваха на това, което искаха и ни накараха да губим дълго време да търсим [при сарафите] други монети, а именно холандски левчета, золоте или паран“ (Чужди пътеписи 1986, 174 – 175). От трите вида монети, упоменати в този текст, „паран“ са несъмнено турски монети от една и повече пари. Интересни са останалите два вида монети, които са били предпочитани от българите – „холандските левчета“ и „золотите“.

„Холандските левчета“, това са нидерландските лъовенталери, наричани от българите „левове“ поради изображения от едната им страна разярен лъв, изправен на задните си крака. Тяхното производство започва от 1575 г. насетне в северните нидерландски провинции, обединени във федеративната държава Белгийска конфедерация (Фенглер, Гироу, Унгер 1982, 130). Сред публикуваните тук 41 монети има един лъовенталер, отсечен в Западна Фризия през 1648 г. (№ 16 в каталога).

Теоретичното тегло на лъовенталерите е 27,65 грама, от които чисто сребро 20,74 грама (Фенглер, Гироу, Унгер 1982, 130) т.е. лъовенталерите са по-леки от останалите талери и са били сечени от по-нископробно сребро от тях. Това е намерило отражение и при тяхната официална стойност в пределите на Османската империя. През 1656 г. имперският талер е с официална стойност от 90 аспри, а лъовенталерът – от 80 аспри (Винавер 1970, 153).

Особено голяма станала популярността на лъовенталерите в Леванта (включително и в българските земи) през втората половина на XVII в. Тогава голяма част от тях са били специално сечени, за да бъдат използвани от холандските и английските търговци в търговията им из пределите на Османската империя (Винавер 1970, 153). Както споменахме, българите са наричали тези монети „левове“. Турците са ги наричали „арслан гуруши“, т.е. „лъвски грошове“. В османските официални документи от XVII – XVIII в. лъовенталерите са назовавани „еседи гуруши“. Така например в една султанска разпоредба от 1721 г., адресирана до управителя на град София, се споменава за „монетата еседи или арслани груш“ (Ихчиев 1911, 206).

През 1670 г. в османската столица Цариград лъовенталерите циркулирали с пазарна стойност от около 90-100 аспри (Винавер 1970, 160). През следващите години пазарната им стойност в българските земи непрекъснато нараствала: 1673 г. – 120 аспри; 1679 г. – 175 аспри; 1681 г. – 180 аспри; 1685 г. – 190 аспри (Винавер 1970, 162). Разбира се, османските финансови власти се стремели да поддържат по-нисък официален курс на тази монета. През първото десетилетие на XVIII в. този официален курс варираше между 90 и 120 аспри за 1 лъовенталер (Винавер 1970, 265). Но през следващите години той постепенно, но неизменно се повишавал. През 1711 г. бил по 44 пари (132 аспри) за брой (Винавер 1970, 267). Със султанска заповед от 1721 г. официалният курс на лъовенталера бил определен на 144 акчета (аспри) = 48 пари (Ихчиев 1911, 206).

В цитираното по-горе писмено сведение на Джовани Беноля от 1682 г. се споменават и монети, наречени „золоти“, към които българите проявявали същото предпочитание, като към „левчетата“ (т.е. лъовенталерите). Всъщност това са западните талерови монети, известни от други писмени източници като „iselotte“ (Винавер 1970, 154). Става дума за сребърните западноевропейски флорини (гулдени), които започват да се секат от някои западноевропейски владетели и градове през XVII в. (Фенглер, Гироу, Унгер 1982, 65 – 66).

В балканските територии на Османската империя са циркулирали главно нидерландски сребърни флорини, издавани от някои нидерландски градове и провинции. Един такъв флорин на град Емден присъства в публикуваната тук част от колективна находка (№ 17 в каталога).

Теглата на сребърните флорини са варирали между 19 – 20 грама и съответно стойността им по пазарите в Османската империя е била равностойна на две трети от тази на еседи гуруша (лъовенталера) (Винавер 1970, 160, 267). През XVII – началото на XVIII в. тези монети са били доста разпространени в циркулационната среда на Балканите (Винавер 1970, 154, 206, 267). Официалният курс на золотите (флорините) през по-голямата част от XVII в. бил по около 60 аспри, а пазарният – по около 70-80 аспри (Винавер 1970, 154 – 155, 161, 164). В началото на XVIII в. официалният курс на золотите в Цариград бил вече по 80 аспри (Винавер 1970, 267). През 1711 г. „старите золоти“ (имат се предвид сребърните западни флорини от XVII в.) се пресмятали по 28 пари (т.е. по 84 аспри), а през 1733 г. – по 30 пари (90 аспри) (Винавер 1970, 267).

Към края на управлението на френския крал Людовик XIII (1610 – 1643) и най-вече през първата четвърт от царуването на наследника му Людовик XIV (1643 – 1715) във Франция били произведени значителни количества сребърни монети от малък номинал, голяма част от които били употребявани за търговията с Леванта. Става дума

за сребърните монети с номинална стойност от една дванадесета част от талера (*écu d'argent*). През петдесетте-шестдесетте години на XVII в. тези монети бързо станали много популярни в левантийските области. Там те били наричани „луиджини“ или „тимуни“ (Винавер 1970, 158). В настоящата публикация са описани пет броя луиджини на крал Людовик XIV (№№ 18 – 22 в каталога).

Луиджините станали толкова предпочитани от населението на Османската империя, че в нейните предели покупателната им стойност била силно завишена в сравнение с реалната им стойност. Осем луиджини се пресмятали като равностойни на един сребърен талер, а не дванадесет. От това произлязло и другото им народно название – „тимуни“, т.е. „осминки“ (Винавер 1970, 158). С други думи, през петдесетте-шестдесетте години на XVII в. в Леванта луиджините имали пазарен курс не по около 10 аспри, което би отговаряло на реалната им стойност, а по около 13-15 аспри (Винавер 1970, 158).

Една от причините, поради които луиджините били толкова ценени в пределите на Османската империя, била тази, че през целия XVII в. в състава на циркуляционната среда в нейните територии на практика липсвал масово представен домашен (турски) монетен номинал, който да заема междинна позиция между аспрата и гроша (гуруша), т.е. талера. Друга причина за това било обстоятелството, че луиджините били силно предпочитани от жените (както християнки, така и мохамеданки) за употреба като накити (нанизии и прочее) поради своята красота и висококачествена изработка (Винавер 1970, 158). Любопитен пример в това отношение намираме в пътеписните бележки на англичанина Едуард Браун, който преминал през 1669 г. през нашите земи. Той пише следното: „На жените давахме дребни европейски монети. Получих големи благодарности от една българка за лъскавата монета от пет сола [т.е. от 5 су], която тя [веднага продупчи и] прибави към своето украшение на главата, над челото, при други монети, които бе поставила там по-рано“ (Чужди пътеписи 1987, 184). Дори сеничарите предпочитали да получават заплатите си в луиджини (въпреки завишения им курс от по една осма от талера), а не в обезценени аспри (Винавер 1970, 158).

Тази изкуствено завишена стойност на луиджините довела до това, че различни френски и италиански княжества започнали да секат големи количества от въпросния номинал със сходен външен вид, които били предназначени главно за пласиране в Леванта. Разнообразието на луиджините станало много голямо. Например някъде през втората половина на XVII в. един англичанин видял в Турция сбирка от около 120 типа различни луиджини (Винавер 1970, 158).

През шестдесетте – седемдесетте години на XVII в. в пределите на Османската империя луиджините започнали да изместват от обращение голяма част от по-едрите сребърни номинали. Талерите, половин и четвърт талерите били изнасяни от османските земи на Запад, където били пренасичани в луиджини и отново връщани на Изток, където били пласирани по около 8 луиджина за един талер. В края на краищата османските финансови власти се принудили да постановят, че не 8, а 12 луиджини да бъдат равностойни на 1 талер (Винавер 1970, 158). Но тогава западните търговци започнали да внасят луиджини, изработени от нискокачествена сребърна сплав. Последвало значително обезценяване на пазарната стойност на тези монети. Така например в Цариград луиджините, които първоначално стрували 13-15 аспри, към края на шестдесетте години на XVII в. стрували по около 7-8 аспри, а през седемдесетте години на същото столетие едва по около 5-6 аспри (Винавер 1970, 159). Но въпреки това луиджините продължили да съставляват немалък дял от циркулационната среда в Османската империя и през XVIII в. През 1714 г. те вървели по около 10 тогавашни аспри (Винавер 1970, 270).

В публикуваната тук част от колективна монетна находка се съдържат и три броя фалшификати на сребърни луиджини на крал Людовик XIV (№№ 23 – 25 в каталога). Те са изработени през втората половина на XVII в. от сравнително доброкачествена сребърна сплав. Но теглата им са явно, макар и не много, занижени. Интересен е фактът, че докато изображенията върху лицевите и обратните страни на тези три монети се отличават с твърде доброто си качество, то надписите са изписани неграмотно. В стилово отношение изображенията са съвсем сходни помежду си, от което можем да си направим заключението, че матриците, с които са били отсечени въпросните монети, са гравирани от един и същи гравьор или може би от гравьори от една и съща „школа“. Макар и добър майстор, той очевидно не е разбирал смисъла на латинските надписи, които е копирал от оригиналните монети.

При монета № 23 върху лицевата страна трите букви от съкратеното име на краля са разделени помежду си от точки. Същото е направено и при трите букви от титлата REX в края на този надпис. Надписът върху opakото на въпросната монета започва с буквата S, която е изписана като цифрата 8; в думата DOMINI е изпусната буквата I между буквите M и N; в думата BENEDICTVM е изпусната буквата T, а между E и D има разделителна точка.

При монета № 24 върху лицевата страна буквите D са изписани като огледално обърнато C; съкратените думи FR. ET. NAV. са заменени с редица от малки квадратчета и вертикални чертички, а думата REX в края на лицевия надпис е изписана като RXX. Псевдонадписът върху opakото на тази монета е изписан с грозни, разкривени букви.

В началната му дума SIT, между буквите S и I има разделителна точка; навсякъде буквата N е изписана като H, а буквата D е изписана като огледално обърната буква C; в думата BENEDICTVM буквата B е изписана като цифрата 8, буквата E – като V, а буквата T – като H.

При монета № 25 върху лицевата страна липсва първата буква L в съкратеното име на краля LVD; между римската цифра X и останалите цифри – III, има разделителна точка; буквата N в думата NAV е изписана като И, а титлата REX в края на този надпис е изписана като REIX. В надписа върху opakото на тази монета, между трите букви на първата дума SIT, има разделителни точки, но за сметка на това между тази дума и следващата дума няма разделителна точка. При думата NOMEN има разделителна точка между буквите M и E, но пък няма такава точка между тази дума и следващата я. Навсякъде буквата N е изписана като И. При думата DOMINI липсва последната буква I; в думата BENEDICTVM буквата C е изписана като G.

Направихме този досадно обстоятелствен преглед на грешките в надписите на въпросните три фалшиви луиджини, целейки да докажем, че гравьорът, изработил матриците за тяхното отсичане, не само не е разбирал смисъла на латинските надписи, които е копира, но явно е бил неграмотен и по отношение на латинските букви. От това следва изводът, че най-вероятно работилницата, в която са били изработени тези фалшификати, е функционирала някъде в Леванта, т.е. в пределите на Османската империя. Фалшификаторът (или фалшификаторите) е извличал значителна икономическа изгода от пласирането на своята продукция поради описаната по-горе завишена стойност, с която луиджините са циркулирали по пазарите в Османската империя.

В българските земи се откриват, макар и сравнително рядко, сребърните тестони (една трета талери) на френското княжество Оранж (№ 26 в каталога) и на херцогство Лотарингия (№ 27 в каталога), сечени през първата половина на XVII в. На Балканите в средата на XVII в. тези монети са имали стойност по около 33 аспри и са носили названието „тулт“ (Винавер 1970, 259).

През царуването на император Леополд I, от 60-те години на XVII в. насетне, Хабсбургската империя е сякла много големи количества кройцерови монети, изработени от силно влошена сребърна сплав. Те са с номинални стойности от 3, 6 и 15 кройцера. Били са използвани преди всичко за покриване на военните разходи на тази държава (Винавер 1970, 197 и 203 – 206). Както показват запазените до наше време екземпляри, най-многочислени са шесткройцеровите монети на Леополд I. Тази констатация се потвърждава и от публикуваната понастоящем част от колективна монетна находка. В нея има 2 броя от трикройцеровите монети на Леополд I (№№ 28 – 29 в каталога); 11 броя от шесткройцеровите му

монети (№№ 30 – 40 в каталога) и 1 брой от петнадесеткройцеровите му монети (№ 41 в каталога).

По време на войната между Хабсбургската империя и Турция от 1683 – 1699 г., както и през първите десетилетия на XVIII в. огромни количества от тези нискокачествени монети навлезли в циркулационната среда в Османската империя. Докато в самата Хабсбургска империя до около 1725 г. въпросните екземпляри били вече извадени от обращение (Винавер 1970, 301), то в османските балкански територии те останали основен компонент от локалното парично обращение през целия XVIII в.

През първата половина на XVIII в. на пазарите в Османската империя курсовете на тези монети са били силно променливи поради прогресиращото обезценяване на турските аспри. Освен това поради инфлационните процеси в самата Хабсбургска империя някои от кройцеровите номинали също повишили пазарната си стойност (изразена в кройцери). От 1693 г. шесткройцеровите монети на император Леополд I, въпреки изрично изписаната върху тях с цифрата 6 номинална стойност, вървели в обращение по фактическа стойност от 7 кройцера. Същото се случило през 1695 г. и с петнадесеткройцеровите монети, които придобили покупателна стойност, равна на 17 кройцера.

При стойност на имперските талери по 120 кройцера и прогресивно нарастващ курс на пазарите в Османската империя през първата половина на XVIII в. на същите тези талери между 170 и 250 аспри, трикройцеровите монети на Леополд I са циркулирали по около 4,5 – 6 аспри за брой. Съответно шесткройцеровите монети на този владетел (с реална стойност от 7 кройцера) са вървели между 10 и 15 аспри. А петнадесеткройцеровите му монети (с реална стойност от 17 кройцера) са били равностойни на около 25 – 35 аспри през същия този период.

От публикуваните понастоящем 41 монети 34 са пробити. Пробитите монети сигурно са били част от женска накитна украса (най-вероятно наниз). Практиката за пробиването на монети, с цел да бъдат използвани за такава украса, е била масово разпространена в периода XVI – XIX в. във всички територии на Османската империя, включително и в българските земи. Големи количества сребърни и златни монети, участващи в монетната циркулация, са били пробивани и включвани в различните видове накитна украса, най-вече в носените около шията нанизи. Тази практика е чудесно илюстрирана в една българска народна песен, изпълнявана от известната българска певица, произхождаща от Егейска Македония – Любка Рондова. Става дума за песента „Моми тиквешанки“, която според нас представлява първостепенен извор на информация по темата. Интересуващите ни два куплета гласят следното:

*Моми тиквешанки, мамо ле,
бело гройзе берат,
бело гройзе берат, мамо ле,
бели пари зимат.*

*Бели пари зимат, мамо ле,
на гердан ги нижат,
на гердан ги нижат, мамо ле,
на гуша ги носат.*

Тиквеш (Тиквешията) е географска област в Македония с главни градове Кавадарци и Неготин. Населена е главно с българи, изповядващи християнската или мохамеданската религия. От въпросните два куплета разбираме, че момите тиквешанки получавали за труда си като гроздоберачки „бели пари“, т.е. сребърни монети. Те не ги харчели, а ги нижели на гердани, т.е. пробивали ги (ако не са получавали някои от тях вече пробити) и правели от тях монетни огърлици, които носели „на гуша“. Подобни практики несъмнено са били масово разпространени из всички български земи през епохата на османското владичество.

Обаче трябва веднага да подчертаем, че пробиването на монетите и превръщането им в накитни украси не е означавало изваждането им завинаги от сферата на паричното обращение. При необходимост тези пробити екземпляри са били включвани наново в състава на циркулационната среда, като при това стойността им оставала същата, като тази на непробитите монети от съответния номинал. Ясно доказателство за това ни предоставят съставите на някои колективни монетни находки. Ще посочим само един пример в това отношение. В едно значително по обем монетно съкровище, намерено в село Биримирци, Софийско (понастоящем квартал „Бенковски“ в София), съхранявано в нумизматичния фонд на РИМ – София, се съдържат 597 сребърни монети от XVII в. (Григорова 1973, 16 – 19). От тях 540 броя са от един и същи номинал – луиджини на френските крале Людовик XIII и Людовик XIV. От тези 540 екземпляра 66 са пробити (Григорова 1973, 17). Подобен пример представлява и публикуваната тук част от колективна монетна находка. Както отбелязахме по-горе, от общо 41 монети, влизащи в нея, 34 броя са пробити и 7 броя са непробити.

Всъщност пробиването на монетите не е водело до реално понижаване на теглата им. А през онази епоха при сребърните и златните монети чистотата на сплавта и теглото са били основните критерии, според които се определяла тяхната стойност. Образно казано, когато е имал спешна нужда от пари в брой и не е разполагал с такива в наличност, тогавашният глава на семейство (християнин или мохамеданин) спокойно е можел да откъсне една или няколко златни или сребърни монети от нанизите на жена си или на дъщеря

си и да напазарува с тях, каквото е било необходимо. Така женската накитна украса, най-вече многобройните сребърни и златни монети, които са участвали в нея, са представлявали един вид спестовен семеен фонд за тогавашните патриархални семейства. Това е една от основните причини за масовото разпространение през периода XVI – XIX в. на практиката да се пробиват както сребърни, така и златни монети и да се включват в състава на женските накитни украси и при християните, и при мохамеданите в обширните територии на тогавашната Османска империя.

ЦИТИРАНА ЛИТАРУТУРА/ REFERENCES:

- Винавер 1970:** В. Винавер. Преглед историје новца у Југословенским земљама (XVI–XVIII в.). Београд, 1970. [V. Vinaver. Pregled istorije novca u Jygoslovenskim zemljama (XVI–XVIII v.). Beograd, 1970.]
- Григорова 1973:** К. Григорова. Монетно съкровище от XVII в. от София. – Музеи и паметници на културата, 1, 1973, 16 – 19. [K. Grigorova. Monetno sakrovishte ot XVII v. ot Sofia. – Muzei i pametnitsi na kulturata, 1, 1973, 16 – 19.]
- Ихчиев 1911:** Д. Ихчиев. Материали за монетното дело в Турция. – Известия на Историческото дружество в София, III, 1911, 75 – 207. [D. Ihchiev. Materiali za monetното delo v Turtsiya. – Izvestiya na Istoricheskoto druzhestvo v Sofia, III, 1911, 75–207.]
- Петров 2006:** П. Петров. Бенедето Марино ди Рести. Сметководна книга (1590 – 1605), т. 2. София, 2006. [P. Petrov. Benedeto Marino di Resti. Smetkovodna kniga (1590 – 1605), t. 2, Sofia, 2006.]
- Фенглер, Гироу, Унгер 1982:** Х. Фенглер, Г. Гироу, В. Унгер. Словарь нумизмата. Москва, 1982. [Kh. Fengler, G. Girou, V. Unger. Slovar' numizmata. Moskva, 1982.]
- Чужди пътеписи 1975:** Чужди пътеписи за Балканите, т. 1. Френски пътеписи за Балканите (XV – XVIII в.). София, 1975. Съставила и редактирала Бистра А. Цветкова. [Chuzhdi patepisi za Balkanite, t. 1. Frenski patepisi za Balkanite (XV – XVIII v.). Sofia, 1975. Sastavila i redaktirala Bistra A. Tsvetkova.]
- Чужди пътеписи 1986:** Чужди пътеписи за Балканите, т. 6. Немски и австрийски пътеписи за Балканите (XVII – XVIII в.). София, 1986. Съставил и редактирал Михаил Йонов. [Chuzhdi patepisi za Balkanite, t. 6. Nemski i avstriyski patepisi za Balkanite (XVII – XVIII v.). Sofia, 1986. Sastavil i redaktiral Mihail Yonov.]
- Чужди пътеписи 1987:** Чужди пътеписи за Балканите, т. 7. Английски пътеписи за Балканите (края на XVI – 30-те години на XIX в.). София, 1987. [Chuzhdi patepisi za Balkanite, t. 7. Angliyski patepisi za Balkanite (kraya na XVI – 30-te godini na XIX v.). Sofia, 1987.]

PART OF A HOARD OF EUROPEAN SILVER COINS DATED TO THE
LATE 16TH, 17TH AND EARLY 18TH CENTURY FROM THE COLLECTION
OF THE NHM – SOFIA

Vladimir PENCHEV

SUMMARY

Forty-one European silver coins dated to the late 16th, 17th and early 18th century are kept in the main numismatic collection of the National Museum of History in Sofia. They are part of a hoard, which was found on the territory of present-day Bulgaria. Unfortunately, the complete composition of this hoard and the exact location where it was unearthed will remain unknown forever. The 41 coins published in the article are classified as follows:

Polish-Lithuanian Commonwealth/Kingdom of Poland and the Grand Duchy of Lithuania;

King Stephen Báthory, three groszy (*trojak*) – 1 piece.

King Sigismund III Vasa, three groszy – 7 pieces.

King Sigismund III Vasa, quarter thalers – 4 pieces.

The City of Ragusa (Dubrovnik)

three groszy – 1 piece.

Netherlands – the Belgian Confederacy

West Friesland, leuven thaler – 1 piece.

The City of Emden

florin – 1 piece

Kingdom of France

King Louis XIV, 1/12 thaler *luigino* – 5 pieces.

Old fakes of 1/12 thaler *luigino* of King Louis XIV – 3 pieces.

Principality of Orange in France

Frederick Henry, Prince of Orange, teston – 1 piece.

Duchy of Lorraine

Charles III, Duke of Lorraine, teston – 1 piece.

Habsburg Empire

Leopold I, Holy Roman Emperor, 3 kreutzer – 2 pieces.

Leopold I, Holy Roman Emperor, 6 kreutzer – 11 pieces

Leopold I, Holy Roman Emperor, 15 kreutzer – 1 piece

The 41 coins published here provide some, albeit not exhaustive, information, about the great variety of the European coins circulating on the territory of present-day Bulgaria in the second half of the 17th and in the early 18th century.

The late 16th century witnessed the increasing popularity of the 3 groschen of the Polish-Lithuanian kings on the territory of present-day Bulgaria. Millions of these were in circulation and it can be stated with certainty that they were the most popular European silver coins in the Balkans territories of the Ottoman Empire in the 17th century. Significant number of Polish silver quarter-thalers were also in circulation on the present-day Bulgarian territory together with the 3 groszy of the Polish-Lithuanian kings. Here they formed an important component of the coin circulation in the 17th and the early 18th century.

Other coins widely represented in the monetary circulation on the Balkans in the 17th and the early 18th century are the leuven thalers of the Belgian Confederacy, called “levove” („lions“) by the Bulgarians. Many of these were minted especially for the needs of the Dutch and English merchants who used them in their trade within the Ottoman Empire.

Significant number of silver florins, issued in the 17th century mainly by some Dutch cities and provinces, also circulated on our territory.

Considerable amount of small-denomination silver coins was minted in France at the end of the reign of King Louis XIII of France (1610 – 1643) and especially during the first quarter of the reign of Louis XIV (1643 – 1715). Large number of these coins were used to trade with the Levant. The silver coins in question had a face value of one-twelfth of the thaler (écu d’argent) and were known as *luigini* in the Levant.

The items of the hoard published here also include three fakes of King Louis XIV’s silver *luigini*. They were made in the second half of the 17th century, most probably somewhere in the Levant, i.e. within the Ottoman Empire.

Although relatively rare, the silver testons (one third of a thaler) minted in the first half of the 17th century by the French Principality of Orange and the Duchy of Lorraine have also been found in present-day Bulgaria.

Very large number of kreutzer coins made from a low silver content alloy was minted from the 1660s onwards during the reign of Leopold I, the Emperor of the Holy Roman Empire. They were of 3, 6 and 15 kreutzer denominations and were mainly used to cover the military expenses of that state. During the war between the Habsburg Empire and Turkey in the period 1683 – 1699 and in the first decades of the 18th century, large numbers of these low-grade coins entered the monetary circulation of the Ottoman Empire, including the present-day Bulgarian territory. This is evidenced by the published part of the coin hoard. While the discussed specimens were been taken out of circulation in the Habsburg Empire by around 1725, they remained a major component of the local monetary circulation in the Ottoman Balkan territories during the entire 18th century.

34 coins out of the 41 published here are pierced and 7 coins are not pierced. The pierced coins were probably elements of female jewellery (they were most probably worn as a necklace). The tradition of coin piercing to make personal adornment was very popular between 16th and 19th century throughout the Ottoman Empire, including the present-day Bulgarian territories. However, it should be strongly emphasized that the piercing of the coins and their functioning as jewellery did not mean they were removed from the monetary circulation permanently. If necessary, the pierced specimens were brought back into the coin circulation, and their value remained the same as the value of the unpierced coins of the same denomination.

КАТАЛОГ

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

